

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1995-1996 (*)

17OKIOBER 1995

Artikel 103 van de Grondwet

VERSLAG

NAMENSDEBUZONDERE
COMMISSIE(I)

UITGEBRACHT DOOR DE HEREN VAN PARYS
ENREYNDERS

INHOUDSTAFEL

1. Inleiding	2
II. Onderzoek	3
III. Beoordeling	4
1. Wet van 5 april 1995	4
2. Draagwijdte van de overgangsbepaling van artikel 103 van de Grondwet	5
3. Begrip « verwijzing » naar het Hof van Cassatie	7
IV. Verjaring van de strafvordering	7
V. Advies	8

De bovengenoemde commissie vergaderde met gesloten deuren,

(1) Samenstelling van de commissie:

Voorzitter : de heer Langendries,

Leden:

C.V.I. HH. Vandeurzen, Van Parys.
P.S. HH. Eerdeken, Montaux.
V.L.D. HH. Versnick, Verwilghen.
S.P. H. Landuyt.
P.R.L.I. H. Reynders.
F.D.F.
I.S.C. H. Geblen.
Ecolo! H. Dallons.
Agalev
Vlaams H. Annemans.
Blok

(*) Tweede zitting van de 4de zittingsperiode.

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1995-1996 (*)

17 OCTOBRE 1995

Article 103 de la Constitution

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
SPECIALE (1)

PAR MM. VAN PARYS
ET REYNDERS

TABLE DES MATIERES

I. Introduction	2
II. Examen	3
III. Appréciation	4
1. Loi du 3 avril 1995	4
2. Portée de la disposition transitoire de l'article 103 de la Constitution	5
3. Notion de « renvoi » devant la Cour de cassation	7
IV. Prescription de l'action publique	7
V. Avis	8

Les réunions de la commission spéciale ont eu lieu à huis clos.

(1) Composition de la commission:

Président: M. Langendries.

MemBres:

C.V.P. MM. Vandeurzen, Van Parys.
P.S. MM. Eerdeken, Moureaux.
V.L.D. MM. Versnick, Verwilghen.
S.P. M. Landuyt.
P.X.L.I. M. Reynders.
F.D.F.
P.S.C. M. Gehlen.
Ecolo/ M. Dallons.
Agalev
Vlaams M. Annemans.
Blok

(*) Deuxième session de la 4de législature.

DAMES EN HEREN,

I. ~ INLEIDING

1. Op 5 september 1995 heeft de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, de heer J. Velu, aan de voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers een verslag doen toekomen dat werd opgesteld op 4 juli 1995 naar aanleiding van de opdrachten die de Kamer op 7 april 1995 heeft gelast overeenkomstig de wet van 3 april 1995 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 van de Grondwet (Stuk Kamer, 1994-1995, n° 180311).

Dat verslag heeft betrekking op de heer Guy Coëme, gewezen minister van Landsverdediging.

De mogelijke misdrijven waarvoor de Kamer van volksvertegenwoordigers op 7 april 1995 het verrichten van onderzoeksdaden heeft gelast, hebben betrekking « op de feiten van corruptie in het kader van de legeraankoop — of legeraankopen — die aanleiding hebben gegeven tot de « gift », overeenstemmende met het bedrag van meer dan 60 miljoen Belgische frank, die blijkbaar geheel of ten dele bestemd zou zijn geweest voor de Socialistische Partij (SP), met name in het kader van de aankopen « Carapace » en Iof « Mirsip » » (op. cit. blz. 7).

Volgens de heer procureur-generaal bij het Hof van Cassatie « lijken er (...) 'thons reeds, voldoende aanwijzingen te bestaan (...) om te verantwoorden dat, met betrekking tot de in dit verslag behandelde feiten, de Kamer van volksvertegenwoordigers beslist minister Guy Coëme voor het Hof van Cassatie in beschuldiging te stellen wegens corruptie als dader, mededader of medeplichtige, alsook wegens valsheid in geschrifte en gebruik van valsheid als dader, mededader of medeplichtige. De ten laste legging van valsheid in geschrifte en gebruik van valsheid betreft in het bijzonder het gunningsverslag van 21 april 1989 ».

2. De plenaire vergadering van de Kamer heeft op 3 oktober 1995 een bijzondere commissie samengesteld die overeenkomstig de regels van de evenredige vertegenwoordiging, uit elf leden bestaat en door de voorzitter van de Kamer wordt voorgezeten zonder dat dezestemrecht heeft.

De commissie kreeg tot taak ten behoeve van de Kamer voorstellen uit te werken over hetgevolgd dat aan het verslag van de procureur-generaal dient te worden gegeven.

3. De bijzondere commissie is voor het eerst bijeengekomen op 6 oktober 1995. De heren Van Parys en Reynders werden aangesteld als rapporteurs. Diezelfde dag nog konden de leden van de bijzondere commissie in de Kamer inzage krijgen van het door de procureur-generaal « bij het Hof van Cassatie opgestelde verslag ». Het bij dat verslag gevoegde dossier kon op 9 en 10 oktober 1995 worden geraadpleegd.

MESDAMES, MESSIEURS,

L - INTRODUCTION

1. Le 5 septembre 1995, le procureur général près la Cour de cassation, J. Velu, a adressé au président de la Chambre un rapport établi le 4 juillet 1995 ensuite des devoirs que la Chambre a ordonnés le 7 avril 1995 en application de la loi du 3 avril 1995 portant exécution temporaire et partielle de l'article 103 de la Constitution (Doc. Chambre, 1994-1995, n° 180311).

Ce rapport concerne M. Guy Coëme, ancien ministre de la Défense nationale.

Les éventuelles infractions pour lesquelles la Chambre des représentants a ordonné le 7 avril 1995 l'accomplissement d'actes d'instruction se rapportent « aux faits de corruption dans le cadre du ou des marchés militaires » ayant donné lieu au « don » correspondant à un montant de plus de 60 millions de francs belges, destinés apparemment en tout ou en partie au Socialistische Partij (SP), notamment dans le cadre des marchés « Carapace » et Iof « Mirsip » » (op. cit. p. 7).

Selon le procureur général près la Cour de cassation « il semble y avoir dès à présent suffisamment d'indices (...) pour justifier que, concernant les faits, objet de ce rapport, la Chambre des représentants décide la mise en accusation de monsieur le ministre Guy Coëme devant la Cour de cassation du chef de corruption, comme auteur, coauteur ou complice, ainsi que du chef de faux en écritures, et usage de faux, comme auteur, coauteur ou complice. La prévention de faux en écritures et usages de faux vise spécialement le rapport d'attribution du 21 avril 1989 ».

2. La Chambre, réunie en séance plénière, le 3 octobre 1995, a constitué, selon la règle de la représentation proportionnelle, une commission spéciale composée de onze membres et présidée sans voix délibérative par le président de la Chambre.

Elle lui a été chargée de faire des propositions à la Chambre concernant la suite qu'il convient de donner au rapport du procureur général.

3. La commission spéciale s'est réunie pour la première fois le 6 octobre 1995. Elle a désigné MM. Van Parys et Reynders comme rapporteurs. Le même jour, les membres de la commission spéciale ont pu consulter à la Chambre le rapport rédigé par le procureur général près la Cour de cassation. Le dossier joint à ce rapport a, quant à lui, pu être consulté les 9 et 10 octobre 1995.

4. Op haar vergadering van 10 oktober 1995 heeft de bijzondere commissie beslist dat haar leden konden beschikken over het verslag en het bijgevoegde dossier. Die stukken werden dezelfde dag aan de advocaat van de heer Coëme overhandigd.

II. -... ONDERZOEK

— Op 10 oktober 1995 heeft de bijzondere commissie de heer Velu, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie gehoord. De heer Velu lichtte zijn verslag toe en beantwoordde de vragen van de commissieleden.

De procureur-generaal gaf opheldering omtrent de strekking van artikel 103 van de Grondwet in dit concrete geval (cf. *infra* punt III) alsmede over de jongste ontwikkelingen in het aande gang zijnde onderzoek en rechtvaardigde daarenboven de data van indiening van de verslagen betreffende de heer Tobback (12 juni 1995) en de heren Coëme en Claes (5 september 1995):

Er werden hem bijkomende stukken gevraagd. Die hebben meebepaald betrekking op:

- de conclusies van zijn verslag over de heer Coëme;
- de voornaamste ontwikkelingen in de Agustaen Dassault-onderzoeken sinds begin juli 1995;

- elementen uit het dossier betreffende generaal Lefebvre.

Op 11 oktober 1995 werd een aantal van die stukken overgezonden en aande commissieleden bezorgd.

- Tijdens haar vergadering van 12 oktober 1995 heeft de bijzondere commissie beslist om die stukken aan de raadsman Van de heer Coëme te overhandigen. De procureur-generaal, bij het Hof van Cassatie heeft dezelfde dag een ander gedeelte, van de bijkomende stukken waar om verzocht was, doen toekomen. Ze werden vervolgens nog diezelfde dag aande leden van de bijzondere commissie en aan de raadsman van de heer Coëme bezorgd,

- Op 13 oktober 1995 heeft de bijzondere commissie de heer Coëme gehoord. Deze werd bijgestaan door zijn advocaat, de heer P. Vanderveeren,

Zij hebben hun verweermiddelen uiteengezet onder meer betreffende de verjaring van de strafverordering (zie hieronder, punt IV), en de vragen van de leden beantwoord. Een memorie van verdediging en een dossier werden neergelegd. Het laatste gedeelte van de stukken waar de procureur-generaal om verzocht was, werd diezelfde dag meegedeeld en aan de leden en de raadsman van de heer Coëme bezorgd.

*
* *

De bijzondere commissie was van oordeel dat ze op dit ogenblik géen andere onderzoeksdaden diende te

4. Au cours de sa réunion du 10 octobre 1995, la commission spéciale a décidé que ses membres pouvaient disposer du rapport et du dossier joint. Ces documents ont été remis le même jour au conseil de M. Coëme.

II. - EXAMEN

— Le 10 octobre 1995, la commission spéciale a entendu M. Velu, procureur général près la Cour de cassation. Celui-ci a commenté son rapport et répondu aux questions des membres de la commission.

Outre les précisions apportées quant à la portée de l'article 103 de la Constitution dans le cas d'espèce (voir *infra* point III) et quant aux derniers développements de l'enquête, le procureur général a justifié les dates du dépôt des rapports concernant M. Tobback (le 12 juin 1995) et MM. Coëme et Claes (le 5 septembre 1995).

Des pièces complémentaires lui ont été demandées. Elles portent plus particulièrement sur:

- les conclusions de son rapport relatif à M. Coëme;
- les principaux développements des enquêtes Agusta et Dassault intervenus depuis début juillet 1995;
- des éléments du dossier concernant le général Lefebvre.

Le 11 octobre 1995, une partie de ces pièces a été transmise et remise aux membres de la commission.

- Lors de sa réunion du 12 octobre 1995, la commission spéciale a décidé de communiquer ces pièces au conseil de M. Coëme. Le même jour, le procureur général près la Cour de cassation a transmis une autre partie des pièces complémentaires demandées. Elles ont été communiquées le même jour aux membres de la commission spéciale ainsi qu'au conseil de M. Coëme.

- Le 13 octobre 1995, la commission spéciale a procédé à l'audition de M. Coëme, assisté de son avocat, maître P. Vanderveeren,

Ils ont exposé leurs moyens de défense, dont un tiré de la prescription de l'action publique (voir *infra* point IV) et répondu aux questions des membres. Un mémoire en défense et un dossier ont été déposés. Le même jour, la dernière partie des pièces demandées au procureur général a été communiquée et remise aux membres ainsi qu'au conseil de M. Coëme.

*
* *

La commission spéciale a estimé qu'à ce moment, elle ne devait pas accomplir d'autres actes d'instruc-

verrichten. De commissie heeft haar vergadering van 13 en 14 oktober 1995 derhalve aan haar beraadslagingen gewijd.

In dat verband zij er aan herinnerd dat de bijzondere commissie zich niet over de grond van de zaak heeft uit te spreken. Zij behoort alleen na te gaan of er aanwijzingen zijn van een misdrijf met betrekking tot de feiten waarover het gerechtelijk onderzoek werd gevoerd.

Tot slot heeft de commissie beslist een geheime stemming te houden en de precieze stemuitslag niet mee te delen. Indien de stemming een eenparige stemuitslag zou opleveren,

III. - BEOORDELING

L. Wet van 3 april 1995

Artikel 1 van de wet van 3 april 1995 houdende tijdelijke en gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 van de Grondwet (*Belgisch Staatsblad* van 5 april 1995) bepaalt het volgende:

« Artikel 1. ~ De Kamer van volksvertegenwoordigers kan gelasten door haar aangewezen daden van onderzoek, de aanhouding uitgezonderd, te verrichten ten aanzien van een minister, op een met redenen omkleed verzoek van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en met oermelding van de feitelijke omstandigheden van de zaak.

De daden van onderzoek kunnen slechts verricht worden tot de dag van de installatie van de eerstkomende algeheel vernieuwde Kamer van volksvertegenwoordigers »

Uit deze bepaling blijkt dat de uitvoeringswet slechts gedeeltelijk gebruikmaakte van de ruime machtiging die artikel 103 van de Grondwet geeft. In voormeld artikel 1 wordt alleen een procedure inzake opsporingsonderzoek en gerechtelijk onderzoek voorgeschreven.

Deze wet had bovendien slechts een tijdelijk karakter: de geldingsduur ervan werd beperkt tot de installatie van de algeheel vernieuwde Kamer van volksvertegenwoordigers (die plaatsvond op 8 juni 1995). Zulks impliceerde dat onderzoeksdadens waarvoor de toelating was gegeven vóór de ontbinding, slechts konden verricht worden tot op de dag van de installatie van de nieuwe Kamer.

Een derde bijzonderheid in verband met de wet van 3 april 1995, die echter niet in de tekst van de wet voorkomt maar wel in het verslag dat uitgebraekt werd namens de bijzondere commissie over de verzoeken ingediend krachtens artikel 1 van voormelde wet, betreft het verslag aan de Kamer:

« Hoewel de bepaling die de Kamer uitdrukkelijk het recht gaf om aan de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie te vragen verslag uit te brengen over de verrichte daden van onderzoek, door de Senaat werd uitgeglaten uit het ontwerp van wettelijke tijdelijke gedeeltelijke uitvoering van artikel 103 van de Grondwet, heeft de heer Velu, procureur-generaal bij het Hof

tion. Elle a dès lors consacré sa réunion des 13 et 14 octobre 1995 à ses délibérations.

Il y a lieu de rappeler à cet égard qu'il n'appartient pas à la commission spéciale de se prononcer sur le fond de l'affaire. Elle doit seulement examiner s'il existe des indices d'infraction en ce qui concerne les faits qui ont fait l'objet de l'instruction judiciaire.

Elle a enfin décidé de procéder par vote secret et de ne pas communiquer le résultat chiffré du vote sauf en cas d'unanimité.

III. - APPRECIATION

1. Loi du 3 avril 1995

L'article 1er de la loi du 3 avril 1995 portant exécution temporaire et partielle de l'article 103 de la Constitution (*Moniteur belge* du 5 avril 1995) prévoit ce qui suit:

« Article 1er. ~ La Chambre des représentants peut ordonner que les actes d'instruction qu'elle indique, à l'exception de l'arrestation, soient accomplis à l'égard d'un ministre, sur requête motivée du procureur général près la Cour de cassation, mentionnant les circonstances de fait de la cause.

Les actes d'instruction ne peuvent être accomplis que jusqu'au jour de la prochaine installation de la Chambre des représentants intégralement renouvelée; ... »

Il ressort de cette disposition que la loi d'exécution n'exploitait que partiellement les larges possibilités offertes par l'article 103 de la Constitution. L'article 1er précité ne concerne que la procédure d'information et d'instruction.

Cette loi n'avait en outre qu'un caractère temporaire: elle n'avait d'effet que jusqu'à l'installation de la Chambre des représentants intégralement renouvelée (qui eut lieu le 8 juin 1995), ce qui implique que les actes d'instruction pour lesquels l'autorisation avait été donnée avant la dissolution ne pouvaient être accomplis que jusqu'au jour de l'installation de la nouvelle Chambre.

Une troisième particularité de la loi du 3 avril 1995, qui n'apparaît pas dans le texte de la loi, mais bien dans le rapport fait au nom de la commission spéciale sur les requêtes introduites en vertu de l'article 1er de la loi précitée, concerne le rapport à faire à la Chambre:

« Bien que le Sénat ait supprimé du projet de loi portant exécution temporaire et partielle de l'article 103 de la Constitution, la disposition qui autorisait expressément la Chambre à demander au procureur général près la Cour de cassation de faire rapport sur les actes d'instruction accomplis, M. Velu, procureur général près la Cour de cassation, a précisé qu'en toute

van Cassatie, tekennengêgeven dat hij hoe, dqn ook vanplan was om bij de oorzitter, vande nieuwe Kamer verslag uit te brengen, ouer de uerrichte daden aan onderzoek,

In voornoemdverslag zal in iedergêu] uarden aangegeven oferal dan niet ooldoende aqnuwizingen zijn om het inzetten: van een.procedure van inbeschuldigingstelling, te rechtvaardigen;» (Stuk.. nr 1803/1-94/95, blzfi), .

Uit deze drie overwegingen volgt datde Kamer haar volle vrijheid van beoordelingbehoudt.

2. Draagwijdte van de oergangsbepoling' van artikel 103 van de Grondwet:

2.1. De heer Velu, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, stelde tijdens zijn onderhoud met de commissie vast dat, het toepassingsgebied *ratione temporis* van de tijdelijke wet verstreken is. De Kamer wordt opnieuwgeconfronteerd met een toestand van « *droit imparfait* », (onvolkomen recht).

Bijgebrek aan een wettelijke regeling, heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers de discretionaire macht om een minister in beschuldiging te stellen, en het Hof van Cassatie om hem te berechten, in de gevallen en met toepassing van de straffen die in de strafwetten zijn bepaald (overgangsbepaling van artikel 103 van de Grondwet),

De procureur-generaal-preciseerde ook dat een verwijzing in het voorliggende dossier tot gevolg zou hebben dat het Hof van Cassatie op zijn verzoek een onderzoeksmagistraat zouaanstellen om het onderzoek voort te zetten.

Hij onderstreepte voorts, dat zijn verzoek aan de Kamer alleen-gesteund is op aanwijzingen van schuld. Hij deelde voorts mee dat in deze zaak onmogelijk een termijn van dagvaarding voor het Hof van Cassatie kan worden bepaald.

Verwijzend naar het discretionaire karakter van de bevoegdheid van de Kamer, herinnerde de procureur-generaal er aan dat de Kamer ook een andere procedure kan volgen, Zo kan de Kamer zelf opdracht geven aan een magistraat om het onderzoek voort te zetten en te beëindigen. In deze laatste procedure behoudt zij de volledige leiding over het onderzoek.

De procureur-generaal geeft zijn uitgesproken voorkeur te kermen voor een oplossing die via de verwijzing het onderzoek in alle onafhankelijkheid volledig in handen geeft van het Hof van Cassatie.

2.2. De commissie heeft langdurig gedelibereerd over het vraagstuk van de draagwijdte van artikel 103.

Volgens een eerste thesis moet artikel 103 strikt worden geïnterpreteerd,

Deze thesis steunt op de « klassieke interpretatie van artikel 103 », (cf. advies Raad van State bij het wetsontwerp tot regeling van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de ministers, Stuk n° 6111, 1995, blz. 44).

hypothèse, il avait l'intention de faire rapport sur les actes d'instruction accomplis au président de la nouvelle Chambre.

Ce rapport précèdera s'il existe ou non des indices suffisants pour justifier l'engagement d'une procédure de mise en accusation.» (DOG; n° 1803/1-94/95, p. 5).

Il ressort de ces trois considérations que la Chambre conserve ainsi toute sa liberté d'appréciation ..

2. Portée de la disposition transitoire de l'article 103 de la Constitution

2.1., Au cours de son entretien avec la commission, M. Velu, procureur général près la Cour de cassation, a constaté que le champ d'application *ratione temporis* de la loi temporaire est expiré. La Chambre est de nouveau confrontée à une situation de « droit imparfait ».

En l'absence de dispositions légales, la Chambre des représentants a un pouvoir discrétionnaire pour accuser un ministre, et la Cour de cassation pour le juger, dans les cas visés par les lois pénales et par application des peines qu'elles prévoient (disposition transitoire de l'article 103 de la Constitution).

Le procureur général a également précisé qu'un renvoi aurait en l'espèce pour conséquence que, sur sa requête, la Cour de cassation désignerait un magistrat instructeur afin de poursuivre l'instruction.

Il a par ailleurs, souligné que la requête qu'il a adressée à la Chambre ne se fondait que sur des indices de culpabilité. Il a précisé en outre qu'il était impossible de fixer un délai de citation devant la Cour de cassation ..

Soulignant que la Chambre a en l'occurrence un pouvoir discrétionnaire, le procureur général a rappelé que la Chambre pouvait également suivre une autre procédure. C'est ainsi que la Chambre pourrait elle-même charger un magistrat de poursuivre et de clôturer l'instruction. Dans le cadre de cette dernière procédure, elle conserverait la maîtrise intégrale de l'instruction.

Le procureur général manifeste sa nette préférence pour une solution qui donne à la Cour de cassation la maîtrise complète de l'instruction en toute indépendance via le renvoi à celle-ci.

2.2. La commission a longuement délibéré sur la question de la portée de l'article 103.

Selon une première thèse, l'article 103 doit être interprété strictement.

Cette thèse se fonde sur l'« interprétation classique de l'article 103 de la Constitution » (cf. avis du Conseil d'Etat sur le projet de loi réglant la responsabilité pénale des ministres, Doc. n° 61/1, 1995, p. 44).

r'Vblge~s'deZé .thesis' moet .dèKanièrde betrokken minister'in .. beschuldiging .. stellen vooraleër, enige daad van vervolging of onderzoek tegen hem kan worden verricht. De I{amer heeft slechtstweemogelijkeheden ..buitenvetolgingstellen of verWijzen; Jit .. is hetge~olgvan het uittbljvènvàn .. èen uitvoeringswet van artikel 108;:

De aanhangers van deze thesis verwijzen naar het wetsontwerp tot regeling van de strafrechtelijke verantwoording van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid." val .. dèjèr .. iistè: (Zièhiervoren) waardergelijke-interpfetatie van artikell OS, .. bij gebrek aan uitvoeringswet, wordt gehanteerd,

Volgens hen biedt het oordeel der Oekna-ve-rwijzing overigens meer garanties voor de onafhankelijkheid ervan dan een onderzoek voor verwijzing gelast door de Kamer.

In deze thesis betekent verwijzing: devaststelling dater voldoende aanwijzingen zijn om de betrokken minister te vervolgen en de zaak aanhangig te maken bij het Hof van Cassatie (= saisine);

Na verwijzing kan het Hof van Cassatie allenodzakelijke onderzoeksdaaden verrichten, waarna het Hof moet berechten (vrijspreken of veroordelen).

In de commissiewerd ook een andere thesis verdedigd, die met namederuinist mogelijke interpretatie van artikel 103 voorstaat.

Dit standpunt is allereerst gegrond op de duidelijke tekst van de oevergangsbepaling zelf die de bevoegdheid tot 'iribeschuldigingsstelling' en verwijzing uitdrukkelijk aan de Kamer toekent (*interpretatio cessat in claris*).

Met betrekking tot de inbeschuldigingstelling van minister heeft de Kamer dus de volheid van bevoegdheid, watinhoudt dat zowel het onderzoek als de verwijzing haartoekomen. De procureur-generaal kan dus slechts optreden voor zover de Kamer hem dat toestaat,

Voorts strookt deze zienswijze ook met voorgaande toepassingen van artikel 103.

Reed" voordien belastte .. de Kamer een magistraat met orukl'weksopdrachten alvorens zelf een beslissing tot .. (Nijziilg. tenemen (Stuk n° 811/1-83/84 en Stuk n° 1304/1-93/94).

2.3 De commissie heeft vastgesteld dat al de betrokkenen van oordeel waren dat een voortzetting van het onderzoek geboden was,

Uit deze vaststelling volgde de vraag of de Kamer, met het oog op verder onderzoek, de zaak definitief of voorlopig uit handen zou geven.

In het eerste geval kunnen alle onderzoeksdaaden worden gesteld, de dagvaarding inbegrepen van het tweede geval moet het Hof van Cassatie, na vervollëeding van het onderzoek, opnieuw verslag aan de Kamer uitbrengen en aangeven of er al dari niet voldoende schuldaanwijzingen zijn.

Selon cettethèse, la Chambre doit mettre le ministre-erlaectrsation à valitqu'uri .. acte quelc OligUè de poursuite du'a; instruction puisse être accompli à son encontre. La Chambre ne dispose que de detXpossibilités: décider 'le'non-lieu' ou renvoyer l'jptéressé devà *tla Oour. Cêtfesimple alterhätiveréstiltè. de l'absence de loi executant l'article .. 103,

Les tenants de cettethèse s'appuient sur le projet de loi réglant la responsabilité pénale des ministres (voir plus haut) qui, en l'absence de loi d'exécution, retient une telle interprétation de l'article 103;

"Ils font valoir, par ailleurs, que l'instruction après renvoi offre du reste plus de garanties pour ce qui est de son indépendance qu'une instruction avant renvoi ordonnée par la Chambre,

Dans le cadre de cette thèse, le renvoi équivaut à la constatation qu'il existe des indices suffisants pour poursuivre le ministre concerné et saisir la Cour de cassation.

Dès l'instant où l'intéressé a été renvoyé devant la Cour de cassation, celle-ci peut accomplir tous les actes d'instruction qu'elle juge utiles, après quoi elle doit statuer (acquiescement ou condamnation).

Une autre thèse a également été défendue en commission, thèse qui est favorable à l'interprétation la plus large possible de l'article 103;

Ce point de vue trouve son fondement principal dans le texte explicite de la disposition transitoire, qui confère expressément à la Chambre le pouvoir d'accuser et de renvoyer un ministre (*interpretatio cessat in claris*).

En ce qui concerne la mise en accusation des ministres, la Chambre a donc la plénitude de compétence, ce qui implique que tant l'instruction que le renvoi lui appartiennent. Le procureur général ne peut donc intervenir que si la Chambre l'y autorise.

Ce point de vue répond par ailleurs aussi aux applications qui ont été faites précédemment de l'article 103.

La Chambre a déjà chargé un magistrat d'accomplir des actes d'instruction avant de prendre elle-même une décision de renvoi (Doc. n° 811/1-83/84 et Doc. n° 1304/1-93/94).

2.3. La commission a constaté que tous les intéressés estimaient que la poursuite de l'instruction s'imposait.

A partir de cette constatation, il restait à savoir si la Chambre estimait devoir se dessaisir définitivement ou provisoirement du dossier.

Dans le premier cas, tous les actes d'instruction peuvent être accomplis, en ce compris la citation; dans le second cas, le Cour de cassation doit, après clôture de l'instruction, faire à nouveau rapport à la Chambre et indiquer s'il existe ou non des indices de culpabilité suffisants.

3. 'Verwijzing of inbeschuldigingstelling' '3.Renvoie

..Tijdens 'zijn f1.uit~nzetti.11g V.oo~(.l~ijz~)11d'ereorn-
missia vestigQfil de,procuNuJ'-geller,l:~l<ie,ilan<YtCb.t
V:~llfle comm1ssiel~dellPP eeP.elem(t111tv~lter:qüpo"
199isch helal1g,

Bij de lectuur van voorgaande beslissingen van de
Kamer was het hem opgevallen dat de Kamer niet de
grondwettelijke term «inbeschuldigingstelling» van
artikel 103 gebruikte ill.ß;ar dat de term «verwijzing»
werd aangewend (Stuk n° 1304/1-93/94, blz. 17, en
Stuk n° 1532/1-93/94, blz. fY);

Beide termen zijn evenwaardig maar om psycholo-
gische redenen kan volgens de procureur-generaal
een voorkeur worden gegeven aan de term «verwij-
zing».

Op verzoek van de bijzondere commissie heeft de
procureur-generaal over dit punt een nota opgesteld
die aan de leden en aan de raadsman van de heer
Coëme werd medegedeeld.

IV. - VERJARING VANDE STRAFVORDERING

De heer Coëme, bijgestaan door zijn raadsman;
meester Vanderveeren, heeft ter verdediging aange-
voerd dat de strafvordering verjaard is. Volgens de
verdediging bedroeg ten tijde van de feiten de verja-
ringstermijn drie jaar. Noch uit het verslag van de
procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, noch uit
het bijgevoegde dossier blijkt dat tussen 9 juni 1989
en 9 juni 1992 enige daad van onderzoek of vervol-
ging werd verricht.

De bijzondere commissie heeft de procureur-gene-
raal bij het Hof van Cassatie verzocht nadere toelich-
tingen te verstrekken bij dit middel van verweer. De
procureur-generaal heeft op 16 oktober 1995 een
nota overgezonden. Ze werd op 17 oktober medege-
deeld aan de leden en aan de raadslieden van de
betrokkene. De procureur-generaal preciseerde in
zijn nota:

«a) 'dat de diverse feiten waarvan de hereti Coëme.
en Claes worden verdacht en die tussen: 1 juni 1988 en
10 juni 1989 zijn gepleegd de opeenvolgende en door-
lopende uiting lijken te zijn. van eenzelfde misdadig
opzet;

b) dat in de huidige stand van het onderzoek en
onder oorbehoud van latere ontwikkelingen in dat
onderzoek, het laatete van die feiten schijnt te dage-
kenen uan: 9 juni 1989, dag vanaf de uielhe. de
uerjaringstermijn. - die tien jaar bedraagt - moet
uorden berekend;

c), dat ingeval het met de hennisneming. van de
zaak belaste Hof van Cassatie achteraf: ofiel de be-
trokken niniisteris) zou vrijspreken van ualsheia in
geschifte en gebruik van valse stukken of uel voor die
feiten oerzachtende omstaruligheden zou aannemen,
de uerjaringstermijn. vijfjaar zou bedragen;

d) dat in dergelijk geval:

- de oerjaring regelmatig is gestuit door daden
van onderzoek of van oeruloging, met name door het

mise en accusation 11;

AU.G Qurs de son. ej (posé {ieyant la,sgmmissi<mspé-
ciale,, l~.p:roC:1.J-re1.J-rgeJ1éra<~l~tiq~Xatt@1,1ti0Rd~s
membres de 1~c(),mmission.sur1.J-l1~ql,lef~iOJlde'teJ'..
}Uinologie.

A la lecture de préc~dfm..tesdéci8i0)11sd'(iJ~litCh;trn~
bre, il a remarqué que la Chambre n'utilisait pas
l'expression « mise en accusation », qui figure à l'arti-
cle 103 de la ConstitutiQJ}tmais a toujours eu recours
au terme "renvoi" (Doc. n° 1304/1-93/94, p. 17 et
Doc. n° 1532/1-93/94, p.5).

Ces deux notions sont équivalentes, mais, selon le
procureur, général~.l~préférèll,cepOlllTait,pour<ièS.
raisons psychologiques, être donné:}~ll.tenlle ".teJ;lc
voi ».

A la demande de li:tcommissio:p. \$p~iftle,}ePY9cu-
reur général.a.. rédige à ce,s;ujet lllJ,ellote,guiaété,
communiquée e aux membres .e,ti:tu,cons~il(ie,
M.Coëme ..

IV. - PRESCRIPTION DE L'ACTION PUBLIQUE

M. Coëme, assisté de son conseil, Me Vantervee;
ren a soulevé comme moyen' dé déf'ell1sell:l'presoiip-
tion de l'action publique:Se1:onla défense,la dureede
la prescription était, à l'époque des faits, de 3 ans.Ni
le rapport du procu~eUrg:énéral'près la CQur: de
cassation ni le dossier joint l'Le :pèrmettèntdedetèr~
miner] existence d'un acte d:instn:ction ou de pour.;
suite entre le 9 juin 1.9Sgetle 9 juin 1992.

Devant ce moyen, la commission spéciale a souhai-
té obtenir des précisions' de la part du procureur
général près la Cour de cassation. Ce dernier a com-
munié une note en date du 16 octobre 1995. Elle
fut remise aux membres et aux conseils déYintéressé
le 17 octobre 1995.'Dans sa noielè procureurp gérér1111
précise:

«a) que les divers faits dont MM. Góëmeet;Claes
Sont soupçonné~et quiont été éommis ent'l'e le;l~Fjlltn;
1988 et le 10 juin 1989 pataissent N)1t'stiller,ci, , mani;;,
[estatiat; successive etcohtinue. cl/unè m'èrJ1,ie;intehtiön
délictueuse;

b) que dans l'état ctelle lla l'enquête etsousresetve
des développements ultérieurs de (Jelle;ci;lè'derni~r
de ces faits semble dater du 9 Juin 1989 yjour à partir
duquel doit S8calculerte tlétaide'prescriptid'rl; qlli~st
de dix ans.;

c) qu'au cas où ultérieurement la €OUI' de casSa;
tian, étant saisie, soit ctequiltetait E:~l'ow les niniithls
concernés pour les faits de faux.(ffn'~ étrituteset-d;l; sagt5
de faux, soit, admettrait pour des faits des diteoi'istan;
ces atténuantes, le délai de prescription serait de cinq
ans;

d) qu'en pareil cas:

- la prescription aurait été régulièrement inter-
rompue par des actes d'instruction ou de poursuite et

proces-verbaal n° 6277 van 25 mei 1992 van de gerechtelijke politie van Luik;

— er. beoëdien. in .i. Oorkomendgeval rekening moet worden gehouden met de tijd waarin de strafvordering werd geschorst uiegens de procedures tot opheffing van de parlementaire onschendbaarheden tot vervolging van de ministers:».

V. -- ADVIES

Gelet op artikel 103 van de Grondwet;

Op grond van de voornelde gegevens en van alle andere in het dossier vervatte gegevens;

Stelt de commissie vast dat alle betrokkenen van mening zijn dat de voortzetting van het onderzoek geboden is. De commissie deelt deze zienswijze.

Sommige leden zijn van oordeel dat zulks enkel kan door verwijzing naar het Hof van Cassatie. Anderen menen daarentegen dat dit kan door een algemene onderzoeksopdracht te verlenen aan het Hof van Cassatie. In dat geval moet verslag worden uitgebracht aan de Kamer.

Een meerderheid heeft zich uitgesproken voor een algemene onderzoeksopdracht aan het Hof van Cassatie.

Bijgevolg heeft de bijzondere commissie zich met uit te spreken over het bestaan van een verjaring van de strafvordering, aangezien de Kamer dit dossier later, zo nodig, opnieuw zakmoeten onderzoeken,

*
* *

De bijzondere commissie, die alle andere aangevoerde wettelijke middelen afwijst, besluit, bijgevolg de Kamer van volksvertegenwoordigers aan te bevelen te concluderen een algemene onderzoeksopdracht aan het Hof van Cassatie te verlenen. Die opdracht heeft betrekking op de feiten van corruptie als dader, mededader of medeplichtige, alsmede van valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken als dader, mededader of medeplichtige in het raam van de gunning van de aankoop van de zogenaamde «Carapace» en/of «Mirsip» aan de firma Electronique Serge Dassault.

De procureur-generaal bij het Hof van Cassatie zal bij de Kamer van volksvertegenwoordigers verslag uitbrengen over de verrichte onderzoeksdaden en zal nader aangeven of naar zijn mening aldan niet voldoende aanwijzingen bestaan om de inleiding van een procedure van inbeslagnemingstelling te rechtvaardigen,

*
* *

notamment parle procès-verbal n° 6277 du 25 mai 1992 de la police judiciaire de Liège;

- il y aurait lieu en outre d'y voir regard, le cas échéant, à la suspension de l'action publique découlant de l'application des procédures de levée d'immunité parlementaire et de mise en cause des ministres. ».

V. -- AVIS

Vu l'article 103 de la Constitution;

Sur base des données précitées et de toutes autres contenues dans le dossier;

La commission constate que toutes les parties concernées estiment que la poursuite de l'instruction s'impose. La commission partage cette opinion.

Certains membres sont d'avis que cela ne peut se faire que par un renvoi devant la Cour de cassation. D'autres estiment au contraire qu'il est possible de réaliser cet objectif par une mission générale d'instruction confiée à la Cour de cassation. Dans ce cas, un rapport devra être remis à la Chambre.

Une majorité de la commission se prononce en faveur d'une mission générale d'instruction confiée à la Cour de cassation.

En conséquence, la Commission spéciale n'a pas à se prononcer sur l'existence d'une prescription de l'action publique, étant donné que ce dossier devra être, s'il échet, réexaminé ultérieurement par la Chambre.

*
* *

La commission spéciale, écartant tous autres moyens de droit invoqués, décide en conséquence, de recommander à la Chambre des représentants de conclure qu'il y a lieu de confier une mission générale d'instruction à la Cour de cassation. Cette mission se rapporte aux faits de corruption comme auteur, coauteur ou complice dans le cadre de l'attribution du marché dit «Carapace» et/ou «Mirsip» conclu avec la société Electronique Serge Dassault.

Le procureur général près la Cour de cassation fera rapport à la Chambre des représentants sur les actes d'instruction accomplis et précisera si, à son estime, il existe ou non des indices suffisants pour justifier l'engagement d'une procédure de mise en accusation.

*
* *

Op verzoek van de commissie werd het voorliggende verslag geredigeerd op synthetische wijze en overeenkomstig de praktijk van de meest recente bijzondere commissies.

Het werd op 17 oktober 1995 eenparig goedgekeurd.

De rapporteurs,

T. VAN PARYS
D. REYNDERS

De voorzitter,

R. LANGENDRIES

A la demande de la commission, le présent rapport a été rédigé de manière synthétique et conformément à la pratique des dernières commissions spéciales.

Il a été approuvé à l'unanimité le 17 octobre 1995.

Les rapporteurs,

T. VAN PARYS
D. REYNDERS

Le président,

R. LANGENDRIES